

Telegrafisti päevik 1941

Erna dessantgrupis Eestisse Kodumaa eest

Mihkel Theodor Simmo

K O L M A P Ä E V 25. JUUNI

Hommik on kaunilt selge taevaga ja soojalt kiirgava päikesega STAFFANS'i saarel SÖKÖ's, meie koolituspaigas. Merelt puhub õrn tuul maa poole. Peagi aga segab hommikust ilu ja rahu merelt lähenevate lennukite mürin. 21 lennukit lendavad suures kõrguses lõunast, Eesti ranniku poolt Helsingi suunas. Kas on need omad või venelaste? Osa poisse on kindlad selles, et need on saksa lennukid. Mulle aga meenub selgesti vene DB-pommitajate mürin ja nende päritolu kinnitab veel jahilennukite kuulipilduja podin, mida mina möödunud suvel nii palju kordi olin kuulnud kui need tegid harjutusi Pärnu lähedases õhuruumis. Ütlen, et need on venelased, mulle vaieldakse vastu. Möödub vaevalt mõned minutid, kui hakkab kostma laskmist ja pommide lõhkemist Helsingi poolt. Tulistavad õhukaitse patareid. Selgesse taevasinasse jäävad hõljuma valged suitsupilvekesed, mis tähistavad õhutõrjekahuri mürskude lõhkemist. Neist moodustub ümber Helsingi ilus rõngas. On alanud ootamatu soome rahulike elanike pommitamine punaste kotkaste poolt. Esimesele pommitajatelainele järgneb 9-st lennukist koosnev üksus, siis 11 ja veel 9. Ka on näha pilvedesse sukelduvaid hävitajaid, kas on need soome või vene omad, seda ei tea. Rünaku ajal on kuulda Helsingi poolt tugevat tulistamist. Meil on juhus näha ühe pommilennuki allatulistamist – lähenevad merelt 9 pommitajat, antakse õhuhäire. Vaenulinnud võtavad suuna Helsingile. Algab tulistamine. Ronime oma maja katusele, et paremini kõike seda jälgida. Äkki üks ründavatest lennukitest kallutab nina ette ja langeb otse maa poole ja siis järsult pöördub ta maandumisasendisse ja kaob metsa taha. Kapten A. KURGVEL räägib meile niisugust juttu, et võib-olla ei saagi meie minna kodumaale täitma oma ülesandeid telegrafistidena, vaid lõõgimeestena kavatsetavas dessantüksuses. Eestlasi, vabatahtlikke, olevat kogunenud Helsingis ühte Munkkiniemi kasarmusse, kus nemad on pandud kõik soome mundrisse ja tehakse maastikus lahinguharjutusi. Seal olevat praegu umbes 40 meest. Neist koos meiega peaks siis saama üksus Soome vormis, kuid ilma eriliste tunnusteta. Nagu kapt. K. teatab, seatakse meil lähemal ajal sisse ka sõjaväeline kord ja et meid pannakse Soome jalaväe vormiriietusse. Juba täna, kell 3 peaks tulema auto, et viia meid Helsingisse sõdurivormi saama. Täna aga ebaõnnestus see sõit, sest ei saadud sobivat autot. Õhtul on kuulda tugevat mürinat merelt, lõunapoolt – arvatavasti patrulleerivad vahilaevad. Täna saime paarikaupa kätte kaasaantavad raadiojaamad (saatja ja vastuvõtja). Esialgelt olen Paul Toomega koos sama jaama peal. Täna õhtul uinun ootusega põues, et peagi aidata kaasa oma kodumaa puhastamisel vaenlasest.

„Erna” grupp dessandiõppustel Soomes. ERAF

„Erna” grupi mehi väljaõppel Soomes. ERAF

NELJAPÄEV 26. JUUNI

Tõuseme üles normaalsel ajal. Päevakavas pole midagi ette nähtud, nii et oleme väljas, saarerannas ja naudime päikest ilusal suveilmal. Äkki saab igaüks käsu ilmuda morse vastuvõtu katsele kella kümneks. „Milleks seda õieti vaja?” – on kuulda nurisemist, kuna meie raadiotelegrafisti töö Eestis luhta läheb – pole enam vaja, teistsugused ülesanded on tulemas. Teeme siis selle vastuvõtu katse, olgugi et tuli välja kaunis nigelalt. Meie telegrafeerimis-õpetaja HORSMAN andis ise morsetähti vigaselt, olevat olnud morsevõtme süü.

Täna ootame kella 13.00-ks mootorpaati, et meid viia Helsingisse sõduri vormiriideid tooma. Ootame paati, kuid see tuleb hilinenult kl. 14.30. Paat on kaunis suur ja meresõit linna paadininas istudes on mulle mugav. Sõidame ilusas linnaesises saarestikus umbes ühe tunni kuni lõpuks astume Munkkiniemes sadamakaile. Marsime rivis ühte kasarmusse. Kapten K. on üllatatud meie rivis liikumisest – see läks küllaltki hästi. Kohtame siin eesolevaid eestlasi – Orgmets, Lukk ja teisi. Üks mees on pärit Pärnust, Kollist. Need mehed on kõik vabatahtlikena sõjaväkke astunud. Meid võtab vastu major A. KRISTJAN ja üks saksa ohvitser, *Oberleutnant* REINHARDT. Meile pakutakse kasarmus lõunasööki – hernesuppi, võileibu ja hapupiima. Selle järele algab riiete väljaandmine. Saame kaunis head kaitsevärvi kalifeepüksid, tumehalli pluusi ja halli nokaga sõdurimütsi, siia juurde kuulub veel suurepärase mahukas seljakott ja tugevad nahast säärikud. Minu jalanumber 43 puudub, nii et antakse nr. 44. Tagasisõit Sökösse algab kell 18.30. Möödudes ühest pommivarjendist Munkkiniemes oli näha nait ja lapsi istumas varjendi esisel murul. Suur on siiski hirm pommitamise eest ja olles varjendi läheduses on kindlam.

Tagasisõidul oli meil uues korralikus sõduririietuses ülev meeleolu. Laulsime kogu aja paadisõidul ja kitsaste saartevaheliste väinade kallastel on meid laulvaid sõdureid tervitamas lehvitungega rannarahvas. Ka meie kapten K. laulab kaasa mõne temale tuttava laulu. Tagasijõudnud Staffansi saarele, teeb meie toitluse eest hoolitseja emand suured silmad ja imestab väga meie äkilist muutumist sõdurimundrisse.

Õhtul on maja esisel kogunemine. Seisame rivis ja kapten K. teeb lühikese sõnavõtu meie uute vormide ja sõjaväelise korra sisseseadmise puhul. Laulame meie ühise soovina „Saa vabaks Eesti meri, saa vabaks Eesti pind... „, sellele järgneb hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm.”

REEDE 27. JUUNI

Täna oleme kõik undris mehed. Kapten K. viib meid metsamaastikku ja teeb meiega jooksu ning lahingutegevuslikke rünnakuharjutusi, et meid pisut ette valmistada eelseisvaks tegevuseks. Pealelõunal pole midagi erilist tegevusplaanis. Käime aias peenraid rohitsemas ja peale seda teeme jalutuskäigu Kasakallio vaatlustorni juurde. Tornis on nüüd õhuvaatluslotad.² Tutvume nendega ja lepime kokku õhtuseks jalutuseks. Peale õhtusööki läheme „hüppesse” neljakesi – Talgre, Jõgi, Laats ja mina. Kohtume lotadega kokkulepitud kellaajal ja teeme õhtuse jalutuskäigu piki merelahe rannateed, kõrge Kasakallio jalamil. Lotad kutsuvad meid homme õhtuks oma poole kohvile.

LAUPÄEV 28. JUUNI

Hommikusel poolpäeval teeme lahingutegevuse harjutusi R. KEVENDI juhtimisel kaljuse maapinnaga metsas Sommarö tee läheduses. Ilm on ilus, sinise taeva ja palava päikesega. Kui tagasi jõuame

² Lotad – Soome naiste vabatahtliku riigikaitseorganisatsiooni „Lotta Svärd” liikmed (1920–1944).

saarele oleme higist läbimärjad. Supleme oma maja lähedases lahesopis, küll on mõnus. Vesi ka juba enam-vähem sellise soojustega, et meelitab ujuma. Pealelõunal pole meil õppusi – magame niisamuti, kulub ka ära.

Laupäevaõhtune saun on suurepärase, saunalaval end tublisti kuumaks saanud, hüppame jahe-dasse merevette ujuma. Kella 9-ksa paiku õhtul on loendus – aeg kulub ja kell on 22.30, kui pääseme välja. Hiilime mööda „upserite³ majast“ viiekesi ja olemegi teel lotade kohviõhtule. Kõnnime umbes 3 km, enne kui päral oleme. Lotad olid meid juba ootamas kohvi ja kookidega. Sütitame kaminas tule. Istume kohvilauas, laulame, tantsime. On väga lõbus ja tunnid mööduvad linnulennul. Pühapäeva varahommikul kell 4 oleme tagasi suvilas, oma majutuspaigas.

P Ü H A P Ä E V 29. JUUNI

Täna hommikul, nagu kõikidel teistel pühapäevahommikutel, on hommikueine oodatud silma-pilk – siis on laual hästi lõhnav ja maitsev oakohvi saiakestega. Täna on kõik söögiajad tavalisest parema ja maitsvama koostisega. Lõunasöögiks on lihapraad ja puuviljakompott. Need söögi-ajad olid nagu pidulikuma meeleoluga, sest lahkumine SÖKÖ STAFFANSI saarelt on lähedal. Päeva jooksul tegeleme viimaste ettevalmistustega meie ülesandeks kui raadiotelegrafistid kodumaal.

Kõik jaamad vaadatakse üle ja kontrollitakse meie tehnilisi teadmisi raadiotööks. šifreerimis- ja dešifreerimise oskusi täiendatakse ja kontrollitakse. Iga mees valib endale salanime, mida ta peab kasutama oma sõnumite allkirjutamisel telegrammide saatmisel Eestist. Mina valin endale nimeks STAF. Heimar Rosenfeldt ja mina moodustame koos ühe raadiojaama, mind määratakse jaama vanemaks. Olen küll aastaid noorem kui Heimar, kuid minu teadmised raadiojaamast ja morsetöö kiirus ning kindlus on suuremad.

E S M A S P Ä E V 30. JUUNI

Täna lahkume Staffansi saarelt. Jätame jumalaga meile koduseks saanud perekond NORDBERGI suvilaga. Sõidame saarelt Helsingisse Munkkiniemi linnaossa. Meiega on kaasas kapt. Kurgvel. Oleme nüüd sõdurid soome maaväe vormis. Sõit saarelt toimub mootorpaadiga. Meid majutatakse ühte koolimajja, neljakordne valge ehitus, mis näeb uus välja. Siia on kogunenud eestlastest vabatahtlikke väga erineva vanusega – Nils Kain on 16 ja Julius Kerman 56 – noorim ja vanim meie hulgas. Siin on moodustatud ERNA nimeline üksus kol. HENN ANTS KURG'i juhtimisel. Meie 15, kes olime Staffansi saarel raadiotelegrafistide väljaõppel – Ilmar Gross, Toomas Hellat, Lembit Johanson, Ülo Jõgi, Roderich Kevend, Osvald Krivain, Ralf Krivain, Olev Leius, Karl Loorand, Ludvig Laats, Heimar Rosenfeldt, Mihkel Simmo, Leo Tälgre, Eduard Tobre, Paul Toome – ühtume nüüd ERNA dessantgrupiga. Vastuvõtul kirjutatakse iga mees sisse ERNA üksuse nimekirja oma nime, sõjaväelise aukraadi, sünniaja ja kodukoha andmetega.

Registreeritud meeste nimestik, kuupäevaga 24. juuni 1941, sisaldab 67 nime. Näen esmakord-selt ohvitseri ja allohvitseri ERNA grupi juhtkonnast – kol. Kurg, kapt. Möldre, ltn. Lossman, lipnik Grau, veltveebel Grauen, seersant Nirgi jt. Ööbimispaigaks on kooli õppesaalid ning maga-mine põrandal. Söögisaa lis on toitude eest hoolitsejateks hallivärvilises vormiriietuses nägusad soome lotad.

³ Upseeri – ohvitser soome keeles.

TEISIPÄEV 1. JUULI

Öö on magatud uues paigas, Munkkiniemi koolimajas. Päeval teeme rivi- ning lahingulist õppetegevust lähedalolevas metsamaastikus. Teeme „hüppeid” ja rünnakuharjutusi. Tegutseme rühmana, kaasas ohvitserid kapt. Möldre, lipn. Grau ja allohvitserid Nirgi, Rosin, Saul.

KOLMAPÄEV 2. JUULI

Õppetegevus maastikus jätkub ka täna. Öösel on sadanud – maa, puud ja põõsad on märjad. Teeme rünnakuharjutusi hüpetega. Pealelõunal on sõduri vandetootuse andmine. Oleme ülesrivistatud koolimaja õuel. Vandetootuse sõnad loeb ette kol. Henn Ants Kurg, tema kõrval seisab saksa *Oberleutnant* Kurt Reinhardt. Kordame valvelseisakus saksakeelseid töotussõnu. Tõenäoliselt on igal töotustandjal mehel oma arusaamine ja usk töotuse tõemeelsusse ja tähendusse, kuna see on ka töotuse andmine ühe välisriigi (Saksa riigi) sõjaväe ülemjuhatusetele.

NELJAPÄEV 3. JUULI

Täna on lahkumispäev Munkkinieme koolimajast. Pakin jälle oma asjad mahukasse, hea kvaliteediga, raudse kandraamiga Soome armee seljakotti. Sinna mahuvad raadiojaam, mis koosneb väikeste mõõtudega ja kergest saatjast (tüüp „KYYNEL”, võimsus ca 4 watti), vastuvõtja vähe suurem ja raskem ning patareid, 4,5-voldiline kütte- ja 90 V anoodpatarei. Patareid on suhteliselt rasked võrreldes saate ja vastuvõtuaparaatide kaaluga. Patareide kaal läheb kahekordseks, sest kaasa tuleb võtta ka tagavara patareid. Seljakotti peab mahtuma osa riietuskraamist, mis minule välja antud ja laskemoon relvale, püstol FN kaliiber 7, 65 mm ja siis veel vahariidest veekindel väike kollane kott esmaabi jaoks, milles on sidemeid, desinfitseeriv pulber, valuvaigistavaid tablette, arstimeid kõhu jaoks jm.

Valmisformeeritud ERNA dessantgrupp nüüd koolimajast Munkkinieme sadamasilda, kus ootavad meid kaks VMV-vahilaeva (vartiomootorivene) et viia meid PIRTITISAARELE, umbes 30–40 km Helsingist idapool. See saar saab ERNA dessantoperatsiooni lähtepaigaks. Saabunud kohale lühikese meresõidu järgi suviselt kaunis saarestikus, astume Pirttisaare sadamasillale. Oleme tulnud üks samm lähemale oma lõppsihile – dessant Eesti rannikule. Meie majutuspaikadeks saab paar tühja suvilat. Soome sõjaväeüksus mis asub siin, on paigutatud sadamalähedastesse barakkidesse. Ühes eraldi barakis on köök ja söögisaal, mida ka meie kasutame. Seame ennast nüüd sisse uues majutuspaigas. Meie tuba on tühi, ilma mööblita ühes väikeses suvilas. Magame põrandal ilma madratsiteta. Saarel on ka tsiviilelanikke, kes veedavad kauneid suvepäevi oma suvilates.

REEDE 4. JUULI

Hommikueine söökla barakis ja selle järele algab õppetegevus maastikus. Kaljuse saare hõre männimets on meie õppeväljakuks. Lahing-harjutustunnid, mis ei ole meile kurnavad, vahelduvad korrapäraste söögiaegadega ja puhketundidega, mis tõenäoliselt on juhtkonna poolt plaanitud nii, et võiksime jõudu koguda eelseisvate päevade pingutusteks kehva söögivõimalustega. Ilm on päikesepaisteline ja soe.

LAUPÄEV 5. JUULI

Päev algab hommikuste toimetustega ja hommikueinega söökla barakis. Marsime jällegi lähedasse metsamaastikku, et harjutada lahingutegevust, lähenedes hüpetega vaenlasele. See tegevus peaks hoidma ja suurendama meie füüsilist ja vaimset valmisolekut selleks, mida nõuavad meilt eelseisvate päevade ülesanded.

PÜHAPÄEV 6. JUULI

Hommikused toimetused ja hommikusöök. Eineks on kaerapuder, piim, tükk võid, leib ja tee. Seda pakutakse tavaliselt iga päev. Täna on ujumisharjutus. Kõik mehed peavad oma ujumisoskust näitama. Ülesandeks on ujuda üle lahesopi teisele kaldale, kaugus umbes 200–250 m. Meie juhtkond soovib nähtavasti teada saada, et iga mees oskaks ujuda ja et ta suudab ka vähe pikema ujumiskaugusega toime tulla. Igaks juhuks oli aerupaat ujuvate meeste läheduses. Lõunasöögiks on kartul ja soust vorstitükkidega, leib ja joogiks marjamahl (mehu). Õhtul saame vahetada oma väikese magamistoa suurema vastu ja antakse madratsid, mis teeb magamise hoopis mugavamaks. Meid on toas 6 meest.

Käime ka söökla barakis asuvas kantiinis kohvi joomas. Siin müüakse küpsiseid kohvi juurde, tubakat, sigarette – vahel on saadaval ka mõningaid toiduaineid nagu kalakonserve ja selletaolist. Sellisteks ostudeks peab aga olema raha soome markades ja sellest on meietaolistel ERNA sõduritel suur puudus. Söök, raadiotelegrafisti väljaõppel olles, saime 20 marka päevas, söök ja korter prii. Sellest sissetulekust polnud aga midagi suuremat säästa, oli nagu suitsurahaks ja kulus hädavarvilikkudeks sisseostudeks, näiteks riietusesemed – sokid, särgid ja muud sarnast, olime ju sel ajal erariides. Õppeaja lõpupoole saime siiski abi selles suhtes – anti treeningoverallid⁴ igapäevaseks riietuseks, sest kevadine soojus võimaldas kergema riietuse kasutamist.

ESMASPÄEV 7. JUULI

Ilm on ilus ja soe suvepäeva sinava taevaga. Õppetegevus käib edasi. Teeme maalemineku harjutusi mootorpaatidest (kalapaadid) läheduses asuvatele kaljustele, hõreda männimetsaga saartele. Mehed on paadininas valmis hüppeks maale, paat sõidab tasase käiguga vastu kaljust kallast ja hoitakse käigus oleva mootori ja edasi-tagasi käiguvahetusega paigal, kuni kõik mehed on jõudnud paadist maale minna. Väga kasulikud harjutused selleks, et mehed harjuksid kõikuvatelt paatidelt kiiresti maale hüppama. Sellisele maaletulekule järgneb liikumisharjutus metsas, et saada kiiresti eemale maabumisaigast. Soomlaste poolt on meie üksuse käsutusse antud venelastelt võetud vesilennuk. Meie hulgas on lendur, veltveebel ALBERT GRAUEN, kes üritab masinat veepinnalt õhku saada, kuid see ebaõnnestub. Mitmed lendamiskatsed jäävad tulemusteta ja plaanid, et kasutada lennukit ERNA tegevuses Eestis, pannakse kõrvale.

TEISIPÄEV 8. JUULI

Päev algab nagu eelmised, oma hommikuste toimetustega. Ilm on vilu, sajab vihma ja puhub kõva tuul. Meie harjutused maastikus ja merel paatidega on ilmaolude tõttu piiratud. Söögiaegadel

⁴ Overall – tunked.

koguneme söökla ruumidesse nagu tavaliselt. Päevad mööduvad ja meie oleme siin Pirttisaarel, ilma et pääseks sinna, kuhu meie oleme teel. Mehed on ootusest ärevil ja ütlevad, et nüüd on aeg minna – et jõuaks kodumaale, enne kui sakslased seal töö ära teevad. Vihmase ilma tõttu saame täna varakult õhtule.

KOLMAPÄEV 9. JUULI

Ärkame. Päike paistab soojalt ja eilsed vihmapiilverd on kadunud, ainult maa on veel märg ja merel käib „vana laine”, mille sünnitas eilne kõva tuul. Laine väheneb kindlasti, sest täna on tuul vaikne. Võib-olla läheb täna õhtul sõiduks lahti, arvavad mehed, midagi on nagu soolases mereõhus tunda. Jah, tõepoolest – päeva jooksul selgineb olukord ja õhtupoolikul saame käsu end sõiduvalmis seada. Kogume kokku oma asjad majutuspaigas. Kõik peab mahtuma seljakotti. Peale lõunasööki saab iga mees kaasa võileivapaki, mis koosneb umbes kümnest kahekordsest kuivleivast (*näkkileipä*) vahele pandud või ja juustuga. Minu arvates hea kombinatsioon, need võileivad on maitsevalt söödavad vähemalt 4–5 päeva, sest seal ei teki nii kergelt hallitust ega roiskumist. See sobib väga hästi leivakotti (*leipälaukku*), mis kuulub soome sõduri varustuse juurde ja mida kanname külje peal, vöö kõrgusel, rihmaga põiki üle vastasõla. Leivakotis leiavad vahel paiga ka ümmargused või ovaalsed käsigranaadid.

On ilus juulikuu õhtupoolik päikesepaiste ja õrna tuulega. Operatsioon ERNA-le on antud signaal dessandiks Eesti põhjarannikul. Kell 18.00 väljuvad Pirttisaarelt 3 kalapaati, pardal 15 meest. Kell 21.00 Sõidavad välja 2 kiirpaati kaheksa väljavalitud mehega, relvastatud püstolkuulipildujatega. Need paadid saadetakse välja esimestena, et moodustada sillapea Eesti rannas sihiga, et aidata kaasa VMV-vahilaevadel järeletulevate meeste maandumisel. Kell 21.30 läheme meie ülejäänud 38 meest kahele VMV-laevale (*vartiomootorivene*), mis ootavad meid siin sadamakai ääres. VMV-laev on mõõtudega: umbes 25 m pikkus, 4,5 m laius.

Relvastuseks on ahtridekil kaks torpeedot ja vööriidekil automaatkahur. Ahtridekil on näha ka mõned sügavveepommid. Dekile on ka paigutatud 5 kergest sõudepaati, mis tulevad kasutusele maabumisel. Kumbki dessandilaevadest võtab peale 19 meest. Pardaleastumine sünnib teatud kergendustundega – nüüd oleme teel, ebamäärasel ja tüütaval ootamisel on lõpp.

On tulnud teade, et üks suurem vene laevadekaravan on teel Tallinnast Kroonlinna poole. Sellest hoolimata tehakse otsus meie väljasõiduks kell 22.30. Oleme õitsulal, hallivärviga sõjalaeva pardal.

Mootorid käivitatakse, trossiotsad tehakse kail lahti ja aeglaselt suureneb vahemaa kai ja laevakülje vahel – sentimeetritest on peagi saanud meetrid ja meie oleme lahkunud Soome pinnalt. Loojuva päikese kuldses valguses kaugeneme Pirttisaare rannast, lehvitate meie ärasõitu jälgivatele nii sõdurivormis kui ka tsiviilriietuses soomlastele. Eestlased jätavad hüvasti ja lähevad kodumaale, et, relv käes, olla abiks võitluses oma isamaa vabaduse ja olemasolu eest. Mõtlen tänutundega Soomele ja soomlastele, kellega mul on möödunud viimase viie kuu jooksul olnud võimalus ja au koos elada.

Oleme jätnud seljataha sadamapiirkonna. Paneme endale peale väljajagatud päästevööd. Mootoritele antakse täiskäik ja kiiresti kasvab kaugus saarest, peagi on rannajoon kokku sulanud õhtuhämarusega horisondil. ERNA dessandioperatsioonist võtab osa kokku 4 vahilaeva. Kahel neist on peal dessandimeeskond ja kaks on kaitseks. Merel käib ikka veel lainetus lõuna poolt ja kiirelt liikuva laeva pritsib üle soolane vesi. Meid on käsutatud deki alla laevaruumi, kus meil on lahe olemine. Nii mõnigi mees on näost kahvatu ja istub vaikselt oma seljakotiga. Laeva kõikumine

laines võib teha südame pahaks. Olen dessantgrupi juhi kol. Kurg'iga samal laeval ja tema teeb minule korralduse võtta raadioühendus meie sidekeskusega Soomes.

Oleme olnud teel nüüd tund aega ja seega umbes 15–20 meremiili Pirttisaarest lõunasse. Juulikuu keskööhämarus on tulemas ja lainekõrgus on langenud, seega ka on vähenenud veepritsmed üle laevadeki. Nüüd on mul võimalus viia välja raadiojaama antennitraadid, ilma et ise märjaks saaks. Püüan vedada antennid piki dekki nii sirgelt kui võimalik, kuid see ei õnnestu nii hästi, sest antenn on liiga pikk võrreldes laeva mõõtudega. Paigutan raadiojaama deki alla, kus on olemine kuiv ja saab stabiilselt istuda.

Saatja töötab ja annan eetrisse vastasjaama kutsetähed, et ta vastaks minule. Lülitan sisse vastuvõtja, et saada vastust, kuid mul on võimatu midagi kuulda, sest elektriline segamine laeva käigusolevatest mootoritest või generaatorist summutab kõik signaalid, mis võib-olla on vastuvõtjasse tulnud – kuulen ainult segamispraginat. Teatan sellest kol. Kurg'ile ja tema palub laeva juhtkonda masinad väheks ajaks seisma panna. Seda tehakse – nüüd on kuulamine minu vastuvõtjas võimalik. Saadan jälle kutsesignaali, aga ei saa mingit vastust. Kordan seda 4–5 korda, aga ei saa ühendust. Selle järel lõpetame sidepidamise katse, mootorid käivitatakse ja jätkame sõitu endisel kursil. Arvan, et ühenduse saamine keskusega ebaõnnestus seetõttu, et minu antennid ei olnud õieti suunatud ega küllalt kõrgel. Juhtkirja kohaselt peab antennitraate suunama nii, et paigutus oleks nii kõrgel kui võimalik ja et nurk traatide vahel oleks umbes 60 kraadi, suunaga vastasjaama poole. Seda nõuet polnud võimalik laeva pardal täita.

Tunnise sõidu järele oleme suveöö hämarikus. Kagusuunas on taevas hõbedane täiskuu ja vees peegeldub kuuvalgus heleda ribana. Nähtavus on tublisti vähenenud ja merel näib olevat midagi udutaolist, nagu pilvi horisondil. Äkki hakatakse meile saatma valgussignaali meist idapool asetsevast pilvest. See on morsesignaal ühelt laevalt – tõenäoliselt nõutakse, et meie vastaksime morselambi valgussignaali, et teha kindlaks, kes meie oleme. Nüüd on selge, et meid on avastatud ja vaenlane on närviline.

On kesköö. Meie 4 teelolevat laeva teevad suitsukatte ja kurss muudetakse läände, tõenäoliselt selleks, et meid avastanud laevast võimalikult kaugele tulla. See on siis konvoi Tallinnast Leningradi poole, millest oli juttu enne meie vajasõitmist Pirttisaarelt. Oleme nüüd vene laevade konvoist lääne poolt ümber sõitmas, sest meile sihitud valgussignaal oli meist idapool. Peagi muudame jälle kurssi ja oleme tagasi esialgse kursi peal teel Eesti rannikule. Meri on vaikne, nähtavus väike, sõidame nagu udupilves. See on põhjustatud meie enda poolt tehtud kunstlikust udukattest ja võib-olla ka merel hõljuvast õõudust.

Kesköö on mööda ja hakkab valgenema. Meri on vaikne, õrna tuulega, kuid vaadates lõunasse meie liikumissuunas oleks nagu ikkagi üks raskelt tumehall eesriie horisondil. Kahel laeval, pardal ERNA dessantüksus, on silmside, kuid ülejäänud kaks, meid kindlustavat saatelaeva, on meist niivõrd kaugemal, et meie neid ei näe.

Oleme olnud teel üle kolme tunni ja äkki olemegi udupilvest väljas. Laevadekilt vaadates edelasuunas on näha kauguses üht madalat saart, ka väikest metsatukka eraldab silm vaadates saare siluetti horisondil – see on Pedassaar. Laevad vähendavad kiirust, mootorimürin sumbub ning liigume aeglasemalt madala rannaga lahesopi suunas. Kell on umbes kaks ja juulikuu varahommik on valge. Rannas on hommikuudu ja nähtavus sisemaa poole on piiratud. See on aga meile sobiv selles suhtes, et maale lähenevat kahte vesihalli madalat laeva pole nii kerge näha silmadele, mis võib-olla jälgivad meid rannalt.

Oleme kohal, Kolga lahe Salmistu küla lähedases rannas. Kõik on selgelt nähtav – valge rannaliiv, mis meid ootab, üksikud puud ja põõsad ning meist paremale, umbes kilomeetri kauguses on

näha majakatuste piirjooni kõrgete puude varjus. Nüüd on käes silmapilk, mil kõik võib juhtuda. Kas pannakse meile peale kuulipilduja valangud, toetatud püssitulest ja granaatidest? Kuid ei, kõik on varahommikuselt vaikne.

Oleme jõudnud laevadega nii lähedale maale kui võimalik – vaevalt paarsada meetrit rannaliivast jäävad laevad seisma. Kaasasolnud kerged sõudepaadid lastakse pardalt vette ja mehed ronivad koos oma varustusega paatidesse. Kõik käsklused toimuvad väga tasase häälega, nagu sosistades. Ka laskemoona ja lõhkeaine kastid antakse laevadekilt alla, mehitatud väikestesse kõikuvatesse sõudepaatidesse. Meri on laineta ja tuulevaikus – igati ideaalne meie operatsiooniks.

Juhtub väike äpardus – üks padrunikast on laevalt paati üleandmisel käte vahelt lahti libisenud ja kukkumisel tabanud juba paadis istuvat kapt. Möldret õlale. See teeb haiget, kuid õnneks pole luumurret ja talle siiski talutav. Dessandimehed on kõik paatides ja algab aerutamine umbes 150–200 meetri kauguses oleva ranna poole. Laevad jäävad paigale oodates ära meie maandumise.

Oleme jõudnud aerutades umbes 50 meetri kaugusele rannaliivast. Mehed, kes ei ole aerudel, on põlvili asendis paadipõhjal ja laskevalmis relvadega – mehed olge nüüd külmaverelised ja hoidke sõrmed kontrolli all nii, et kellelgi relvast pauku ei tule. See äratakse ja hoiatakse inimesi rannamajades mille katuseid on näha kõrgete puude varjus paremal pool meie liikumissuunast, see on Salmistu küla. Paat, kus mina olen, jääb põhja kinni, 30–40 meetrit rannast. Astume paadist välja ja jätame selle sinnapaika. Vesi ulatub põlvini ja hakkab säärikutesse voolama. Astume vees ettevaatlikult edasi, oleme lähedal kuivale maale – oh üllatust, enne kui sinna jõuame on vesi jälle sügavam, tõuseb peaaegu rinnuni. Katsun upitada seljakotti vähe kõrgemale selja peal, et sinna vett sisse ei voolaks ja minu raadiojaama märjaks ei teeks. See kohati sügavam vesi liivases mererannas on tavaline nähe – liiv liigub lainetes.

Oleme nüüd nii lähedal kuivale maale, et päästevööd kanda pole enam mingit mõtet. Iga mees tõmbab välja oma võõrihmal rippuva, teravaksihutud soome pussi ja lõikab lahti päästevöö kinnitusrihmad, see kukub vette ja jääb sinna loksuma. Veel mõned sammud merevees ja olemegi kuival rannaliival – tagasi kodumaal, kell on 02.30.

ERNA dessantgrupi maabumise ära oodanud kaks VMV-laeva panevad peale aeglase tagurpidikäigu ja peagi on nad kaugenenud madalast rannaveest ning pöörduvad tagasi lahtise mere poole, täiskäik pannakse peale ja nad kaovad kiirelt meresinasse. Nende ülesanne vaenulises vees on täidetud auga ja meie, maaletulnute tegevus on alanud. Madalasse rannavette jäävad Soomes valmistatud sõudepaadid ja päästevööd, need on jäljed meist, maaletulnud meestest. Kalapaadid 15 mehega, mis väljusid Pirttisaarest enne meid, pole mingil põhjusel siia kohtumispaigale jõudnud.

(järgneb)